

Vijftig

Crematorium Schagen

Jubileummagazine

1973
2023

*Oase van rust in het
West-Friese polderlandschap*

Crematorium
SCHAGEN

In dit magazine

- 4 Locatiemanager Dorien de Bruijne aan het woord over haar ervaringen en wat haar trots maakt. "Hebben we het nog nooit gedaan, dan gaan we zorgen dat we het regelen."
- 8 Van de eerste steen tot een online Gedenkboetiek: Crematorium Schagen door de jaren heen.
- 10 Aan de ontwikkelingen in de horeca is de tijdsgeest heel goed te zien. Een warm weerzien tussen drie (oud) horeca-leidinggevenden.
- 18 Team Crematorium Schagen: het gezicht én hart van onze dienstverlening
- 20 Kunstenaar Siem Wardenaar maakte drie kunstwerken voor Crematorium Schagen. "Het geeft een fijn gevoel dat mijn werken op een prachtige plek in de tuin staan waar veel mensen er naar kunnen kijken."
- 27 In het park bevinden zich tal van bijzondere planten en bloemen. En ook leven er veel verschillende dieren. Het crematorium ontving zelfs het predicaat 'Egelvriendelijk terrein' van de Zoogdierenvereniging.
- 32 Hoe is de afscheidscultuur in Nederland veranderd en hoe gaat Crematorium Schagen daarmee om?

Vijftig Crematorium Schagen
1973
2023
Jubileummagazine

Dit jubileummagazine verscheen in 2023 ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van Crematorium Schagen
Haringhuizerweg 3, 1741 NC Schagen. T 0224 213 409 W www.schagen-crematorium.nl E info@schagen-crematorium.nl

Interviews: Charlotte Koomen. **Fotografie:** Marc Moussault, John Oud, Mirjam Smits, Jaap Lotstra, Esmee Stammes.

Redactie en productiebegeleiding: Facultatieve Media, Margo Groeneboom, Debbie van der Kleij.

Vormgeving: Fonts + Files visuele communicatie, Haarlem. **Drukwerk:** Urma Print, Heerhugowaard

Niet van alle foto's is het gelukt de fotograaf te achterhalen. Bent u de maker van één van die beelden, neemt u dan contact op met ons via media@facultatieve.com.

©2023 Crematorium Schagen. Niets uit dit magazine mag vermenigvuldigd worden zonder toestemming. Hierover kunt u contact met ons opnemen via media@facultatieve.com.

Thuis

"Vijftig jaar Crematorium Schagen is een mooi jubileum. Het is iets om trots op te zijn. Wanneer we terug gaan in de tijd zien we dat er vijftig jaar geleden nog niet zo veel crematoria waren. De mensen vinden Schagen nog steeds een goede plek om afscheid te nemen van hun dierbaren. En wat een prachtige plek daar midden in dat weiland. Het is open en tegelijkertijd ook intiem. Dat getuigt van een goede visie vijftig jaar geleden. Als je zoiets als een crematorium gaat opzetten dan moet het ook op een plek waarvan iedereen zegt dat het mooi is. Het gebouw past heel goed binnen dat landschap.

Wat mij in het bijzonder opvalt, is de buitenaula. Daar ga je natuurlijk voor een verdrietige gebeurtenis naar toe, maar je krijgt een goed gevoel bij de plek, ondanks het feit dat je er eigenlijk niet graag wilt komen.

Als je binnen in de aula bij een afscheidsdienst aanwezig bent, heb je dat mooie zicht op het water en al het groen eromheen. Af en toe vliegt er een vogeltje voorbij. De kist met de prachtige bloemen eromheen staat dan mooi in het licht. Je ziet het verdriet, maar alles bij elkaar geeft de plek ook rust. Die rust is goed op dat moment. Je voelt dat alles in verbinding staat met elkaar. Het houdt in dat je afscheid neemt op een mooie plek, waarvan je weet dat dat het laatste contact is.

Het crematorium biedt ruimte voor de wijze waarop mensen afscheid willen nemen van hun dierbaren. Het is heel persoonlijk. Ik heb wel gezien dat dat een verdienste is van het crematorium. In de kerk was het toch de priester of de dominee die het woord voert. In het crematorium zie je dat het klein, dichtbij en menselijk kan zijn. Ik heb ook hun machteloosheid gezien in de coronaperiode. Het was heel ingewikkeld wanneer je maar met dertig mensen afscheid mag nemen terwijl je zo'n grote zaal tot je beschikking hebt. Het verdriet is vaak zo veel groter dan dertig mensen. Ze hebben dat respectvol gedaan met inachtneming van de regels die er waren op dat moment.

Wat ik ook mooi vind, is dat het crematorium er niet alleen is voor dat ene moment. Ze bieden ook plaats voor andere herdenkingen. Ik kan me herinneren dat er in 2020, als onderdeel van het monument Levenslicht van Daan Rosegaard, 104.000 stenen waren geplaatst ter nagedachtenis aan Nederlandse Holocaust-slachtoffers. Een aantal van die 104.000 lichtgevende stenen had een plek in het gedenkpark van Crematorium Schagen. Ik mocht dat onthullen, precies 75 jaar na de bevrijding van concentratiekamp Auschwitz.

Er zijn steeds meer crematoria, maar ik vind het mooi dat mensen, ook al komen ze van veel verder, toch naar Schagen gaan. Waarom? Dat is toch de plek. Het is waar je je thuis voelt, hoe vervelend de aanleiding ook is."

Marjan van Kampen
Burgemeester Schagen

“Water, lucht en land zijn hier voelbaar”

Binnen en buiten zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden

Trots loopt locatiemanager Dorien de Bruijne door de ruime en lichte aula van Crematorium Schagen. “Moet je nou toch eens kijken wat een uniek en fantastisch uitzicht op onze vijver. En dan al die ganzen... Er heerst een rust waar alles samenkomt. Binnen en buiten zijn als het ware onlosmakelijk met elkaar verbonden. Water, lucht en land zijn bijna voelbaar. Het verdriet kunnen we natuurlijk niet wegnemen, maar we horen regelmatig dat het zo fijn is dat de rustgevende omgeving van Crematorium Schagen het verdriet een heel klein beetje verzacht.”

Al sinds 1973 speelt Crematorium Schagen voor veel mensen een belangrijke rol rondom het afscheid, om te herdenken en naar terug te keren. "Weliswaar kan ik in dit jubileumjaar niet terugkijken op vijftig jaar Crematorium Schagen – zo lang werk ik hier niet – maar er zijn veel mooie en bijzondere momenten die mij altijd bij zullen blijven", vertelt Dorien de Bruijne.

"Zo'n twintig jaar geleden stapte ik over vanuit de cateringbranche naar een functie als eerste algemeen assistent. Tot dan had ik nog nooit

een crematieplechtigheid meegemaakt. Om écht iets te kunnen betekenen voor mensen sprak mij erg aan, ook de dienstverlening, want ook in de horeca draait alles om gastvrijheid."

"Als algemeen assistent heb ik overal gewerkt. In de aula, als gastvrouw bij de gezinskamer, in de crematieruimte... Voor mij is dat belangrijk. Ook in de richting van het team, want we doen het met elkaar. Samen. Dat vind ik het mooie.

[Lees verder ►](#)

Binnen en buiten zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Er is niets dat voorgoed verdwijnt,
als men de herinnering bewaart.

“Hebben we het
nog nooit gedaan,
dan gaan we
zorgen dat we
het regelen.”

We zijn van elkaar afhankelijk en allemaal teamspelers. Dat klinkt misschien raar, maar als jouw collega niet de juiste muziek voor je heeft klaargezet, wanneer jouw collega de ruimte niet goed heeft achtergelaten... We bouwen en vertrouwen op elkaar. Voor mij is het dus een voordeel dat ik wéét wat het gevoel is en wat het bijvoorbeeld betekent om met driehonderd gasten in de aula te staan en er voor hen ook écht te zijn.”

“We doen het met elkaar. Samen als team.”

Vooruitstrevende gedachte

“Toen ik de kans kreeg om de toenmalige locatiemanager Huib Kool op te volgen, heb ik die met beide handen aangegrepen. Ik leerde veel”, vertelt Dorien de Bruijne. “Als crematorium kijken wij voortdurend hoe we de dienstverlening verder kunnen verbeteren. Zo keek hij er al ergens begin 2000 met een vooruitziende blik naar om via een livestream mensen de mogelijkheid te bieden om thuis een plechtigheid te kunnen laten volgen. Maar ja, dat was twintig jaar geleden. Daar was toen nog geen vraag naar. Dat is nu wel anders. Tijdens corona kreeg de mogelijkheid om online een plechtigheid te volgen een impuls en nu is het niet meer weg te denken en hebben we een volledig nieuw systeem geïnstalleerd.”

Alles is mogelijk

“Kenmerkte een afscheid zich in de beginjaren door ingetogenheid, nu is dat wel anders”, kijkt Dorien de Bruijne terug op vijftig jaar Crematorium Schagen.

*Bij de buitenaula is een bar,
waar qua catering ook bijna alles kan.*

"Vroeger verliep een plechtigheid volgens een strak protocol, nu kijken we heel anders naar een afscheid. Alles is mogelijk en wij proberen samen met de uitvaartverzorgers het precies zo te organiseren zoals de nabestaanden dat willen. Dat geldt niet alleen voor de invulling van de plechtigheid, maar zeker ook voor de condoleance na afloop. Ook op het gebied van catering is eigenlijk alles mogelijk. En hebben we het nog nooit gedaan, dan gaan we zorgen dat we het regelen."

Na aan het hart

"Wat mij persoonlijk na aan het hart ligt, zijn alle activiteiten en evenementen die we in de afgelopen jaren voor bezoekers hebben georganiseerd", vertelt Dorien de Bruijne. "Ik denk dan bijvoorbeeld aan rondleidingen en open dagen, omdat we dan direct en op een ongedwongen manier in gesprek kunnen met mensen die zich oriënteren. Wij kunnen vragen beantwoorden en hen laten zien wat er allemaal mogelijk is."

"Maar ook kijk ik met een goed gevoel terug op de lezingen en concerten. Vooral ook de toneelstukken voor jongeren hebben veel indruk gemaakt. Ze gingen over het tonen van verdriet, het laten zien dat als je het even niet ziet zitten, je niet alleen maar stoer hoeft te zijn. Veel gericht op jongeren. De reacties waren erg positief."

Indrukwekkend

"Bijzonder was ook dat er in het kader van Allerzielen elf jaar lang elk jaar een

"Tijdens Allerzielen werd elk jaar een nieuwe muurschildering gemaakt."

nieuwe muurschildering op de buitenmuur van de belangstellendenruimte werd gemaakt. Mensen konden daar boodschappen op achterlaten, maar ook waxinelichtjes op de vijver laten drijven. Op die manier werd het 'loslaten' heel tastbaar gemaakt. Ik vond het erg indrukwekkend om hier dan op een avond wel achthonderd mensen op het terrein te mogen ontvangen."

SAMENWERKING VANAF DE EERSTE DAG:

Uitvaartverzorging Pieter Dekker

De samenwerking tussen uitvaartverzorgers en crematorium is de basis voor de dienstverlening aan families tijdens een van de meest emotionele momenten in hun leven. Vanaf 1990 tot op de dag van vandaag komt Uitvaartverzorging Pieter Dekker over de vloer bij Crematorium Schagen... Pieter Dekker blikt kort terug.

In 1990 kocht Piet Dekker, de vader van Pieter Dekker, een vervoersbedrijf. Al sinds die tijd is er een plezierige samenwerking met Crematorium Schagen. Aanvankelijk verzorgde Dekker alleen het rouwvervoer, maar sinds zoon Pieter in 2002 begon met de verzorging van uitvaarten groeide het familiebedrijf uit naar Uitvaartverzorging Pieter Dekker met twaalf uitvaartcentra.

"In die begintijd waren de uitvaarten korter", zegt Dekker. "Half uurtje aula met twee sprekers. Ik zat op de rouwauto en die uitvaartbegeleiders zaten naast me met een gedichtenbundeltje. En dan de muziek. Je kon natuurlijk zelf muziek aanleveren, maar je had vooral geluidsbanden, met bijvoorbeeld drie vaste nummers die dan zo vaak werden afgespeeld dat ze steeds trager afspeelden. Daarna een half uur koffiekamer waar in de begintijd nog gerookt werd. De chauffeurs wachtten dan in de keuken waar ze werden verwend door Tiny Dekker met een broodje en een lekker soepje."

"Ik ben verliefd op het uitzicht in Schagen. Op ieder moment van de dag gebeurt daar wat. Als het voorjaar begint en alles vliegt en beweegt, dat is geweldig. De medewerkers zijn fijn en de sfeer gemoedelijk. Dat voel je terug in de plechtigheden. Heel veel gaat op gevoel. Er is een goed team, iedereen werkt lekker met elkaar en met de uitvaartverzorgers. Er is wederzijds vertrouwen. Het is professioneel met een West-Friese glimlach. Het denken in oplossingen, dat spreekt mij aan."

Door de jaren heen

1973
2023

Vijftig jaar Crematorium Schagen in vogelvlucht

Omdat de mogelijkheid in Noord-Holland ontbrak, werden in 1968 door Stichting Crematorium Schagen de eerste initiatieven ontwikkeld voor het bouwen van een crematorium. Architect P.H. Tauber tekende voor het ontwerp en landschaps- en tuinarchitect P. Blaauboer ontwierp het gedenkpark rondom het gebouw.

In 1972 werd begonnen met de bouw. Opdrachtgever was de Crematoriumvereniging Nederland (CvN), een samenwerking tussen de Facultatieve (1874) en de AVVL, Arbeiders Vereeniging Voor Lijkverbranding (1919). Op 25 mei 1973 werd het crematorium officieel geopend door de heer F.J. Kranenburg, Commissaris van de Koningin van Noord-Holland. Het was een modern gebouw met een grote aula.

Eén ding is altijd hetzelfde gebleven: de wil om alles te doen voor nabestaanden in een emotioneel zware periode. Dat vraagt er om dat we voortdurend alert zijn op ontwikkelingen en daar op inspelen. En dat alles met één doel: het leveren van de hoogste kwaliteit van dienstverlening en een optimale samenwerking met de uitvaartverzorgers met wie wij werken.

1972

De bouw van Crematorium Schagen start in 1972. Op 29 juni 1972 werd een 'eerste steen' ingemetseld door de voormalig burgemeester van Schagen W.J. Wognum, initiatiefnemer en voorzitter van de toenmalige Stichting Crematorium Schagen. De heer Wognum memoreerde dat hij 'in zijn ambtelijke loopbaan als burgemeester van Schagen dikwijls een eerste steen heeft gelegd, maar dat deze eerste-steenlegging toch wel een bijzondere gebeurtenis was'.

2001

De AVVL, Arbeiders Vereniging Voor Lijkverbranding ging na een fusie met Nuva en CVN verder onder de naam Yarden. Daarmee werd Crematorium Schagen onderdeel van Yarden.

2001

Nadat eerder al afspraken waren gemaakt met Medisch Centrum Alkmaar over de crematie van ongeboren kindjes onder de 24 weken, is Crematorium Schagen in 2001 intensief gaan samenwerken met Symbiant. Ouders kunnen kiezen voor een crematie van hun overleden ongeboren kindje en ook de as ophalen.

1973

2007

Om overleden dierbaren gezamenlijk te herdenken organiseerde Crematorium Schagen vele jaren een Allerzielen herdenkingsbijeenkomst in het gedenkpark, voor de eerste keer in 2007 in nauwe samenwerking met beeldend kunstenaar Ida van der Lee.

1973

Op 25 mei 1973 werd Crematorium Schagen officieel geopend door de heer F.J. Kranenburg, Commissaris van de Koningin van Noord-Holland. Op 4 juni werd de eerste crematie verzorgd.

1978

Zeker in de beginjaren – toen cremeren nog relatief onbekend was – waren open dagen vooral belangrijk om te laten zien wat een crematorium precies was.

1978

2007

2008

Na een ingrijpende verbouwing werd in aanwezigheid van Dominee Gremdaat (het alter ego van cabaretier Paul Haenen) de officiële heropening verricht.

2008

2014

2014

In augustus van 2014 werd de buitenaula officieel geopend, de eerste in Noord Holland.

2019

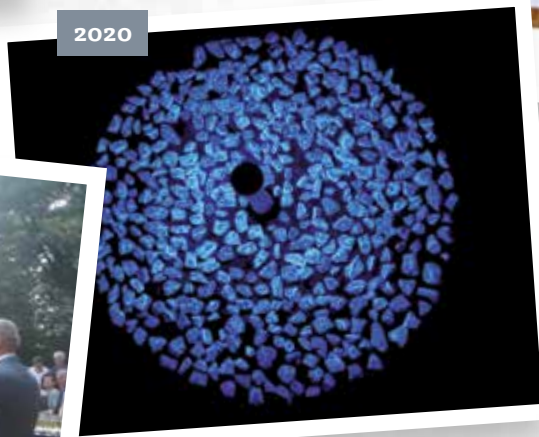
2019

In 2019 werd de rouwkamer in gebruik genomen. Hier kunnen nabestaanden op eigen wijze afscheid nemen.

2020

In 2020 werd ter nagedachtenis aan de 104.000 Nederlandse Holocaust-slachtoffers het monument Levenslicht van Daan Rosegaard onthuld. Marjan van Kampen, Burgemeester van Schagen, verzorgde de onthulling in het gedenkpark van Crematorium Schagen precies 75 jaar na de bevrijding van concentratie- en vernietigingskamp Auschwitz. Het monument bestaat uit 104.000 lichtgevende stenen waarvan er een aantal een plek hadden in het gedenkpark in Schagen.

2020

2022

Het crematorium werd voor de zomer overgenomen door de Funecap Groupe. Onder deze Franse uitvaartorganisatie zal het crematorium onder de vlag van de Facultatieve groeien met als doel de kwaliteit van dienstverlening aan families en nabestaanden voortdurend verder te verbeteren.

2023

Om nabestaanden te inspireren over de talloze mogelijkheden om een laatste bestemming aan de as te geven, heeft Crematorium Schagen sinds 2023 een online Gedenkboek.

2023

2023

Ter gelegenheid van vijftig jaar Crematorium Schagen verscheen in november het jubileummagazine 'Vijftig'.

De onbegrensde mogelijkheden tijdens een condoleance

"Gasten mag het aan niets ontbreken"

In de condoleanceruimte klinkt 'leven'. Mensen staan in groepjes te praten. Met verdriet, vaak ook met een (glim)lach. Medewerkers van Crematorium Schagen serveren hapjes en drankjes, alles kan. De gasten ontspannen en halen herinneringen op aan de overledene. "Onze gasten mag het aan niets ontbreken."

De periode na een overlijden is vol emoties. Tijdens de plechtigheid, daadwerkelijk het moment van het laatste afscheid, lopen emoties vaak hoog op. De condoleance na afloop is dan ook een moment van ontlasting waar familie, nabestaanden, vrienden steun bij elkaar vinden, herinneringen delen en troost halen uit ieders aanwezigheid.

Tijdgeest

Tijdens de condoleance zorgen medewerkers van Crematorium Schagen dat het gasten aan niets ontbreekt. Dat was vijftig jaar geleden zo, en dat is het nog

steeds. Maar dat betekent niet dat er niets veranderd is; integendeel. Juist aan de catering is de tijdgeest heel goed te zien. En niet alleen aan de hapjes en drankjes, maar ook aan 'wat kon en mocht'.

Horecamedewerkers toen en nu

Voormalig hoofd keuken en oud-assistent locatiemanager, respectievelijk Tiny Dekker en Yme Kruize praten samen met floormanager Deborah Roozendaal-Dekker over de horeca vroeger en nu. Het is een warm weerzien tussen de drie horeca-leidinggevenden.

Floormanager Deborah
Roozendaal-Dekker:

"Er verandert veel, maar
gastvrijheid en zorgzaam-
heid zullen altijd blijven."

Tiny Dekker (voormalig hoofd keuken) en Yme Kruize (voorheen assistent locatiemanager) praten met floormanager Deborah Roozendaal-Dekker (links) over de horeca....

"Toen ik in 1982 bij Crematorium Schagen kwam, werd standaard alleen koffie en koek geserveerd, een plak Wieger Ketellapper", vertelt Tiny Dekker die tot 2006 in het crematorium werkte. "De plechtigheden duurden ongeveer een half uur. De vuile was nam ik mee naar huis, ook de vitrage. Die hing dan te drogen op het terrein. Voordat ik naar mijn werk ging, reed ik eerst langs de slager en de groenteboer, we haalden alles zelf. We reden veel kilometers."

Warm bad

"We hebben altijd een fijn team gehad. Toen ik hier kwam voelde het als een warm bad", herinnert Yme Kruize zich, die van 2001 tot 2021 in Crematorium Schagen werkte. "Er werd altijd goed gepraat en je werd opgevangen als dat nodig was, want natuurlijk raakten bepaalde situaties ons ook." Floormanager Deborah Roozendaal-Dekker, die sinds 2018 bij Crematorium Schagen werkt, beaamt dat volmondig. "We zijn hecht, de werksfeer maakt de dag. En wat je misschien niet direct verwacht is dat er eigenlijk best veel gelachen wordt. Dat is ook nodig als uitlaatklep en het zorgt ervoor dat we goed kunnen relativeren."

Tiny Dekker: "We wisselden in die tijd ook vaak ideeën uit op het gebied van horecamogelijkheden met andere crematoria. In grote steden als Groningen, Utrecht, Den Haag en Rotterdam speelden persoonlijke wensen al eerder een belangrijke rol dan bijvoorbeeld bij ons in Schagen."

"Dat klopt, bij ons verzorgde 'iemand uit het dorp' vaak ook de uitvaart", vult Yme Kruize aan. "Geleidelijk is er ook

op het gebied van de horecamogelijkheden tijdens de condoleance veel veranderd. Dat kwam ook door de tijd. Families dachten meer na over wat zij wilden, waardoor de plechtigheid en de condoleance veel persoonlijker werden. Ons assortiment werd flink uitgebreid. Eerst van één naar twee kopjes koffie per persoon tot vandaag waar eigenlijk alles mogelijk is. Geen Wieger Ketellapper meer, al kán dat natuurlijk ook nog steeds, maar luxe koeken van de warme bakker of een zelf samengesteld arrangement aan luxe hapjes."

Maatwerk

"Een afscheid en de invulling van de condoleance is nu echt maatwerk", stelt Deborah Roozendaal. "Daarvoor doen we alles. Hoe was de overledene en wat past er bij het gezin. Ook de natuur, het samen buiten zijn en duurzaamheid spelen een steeds grotere rol. Zo bie-

den we bij onze mooie buitenaula nu ook uitgebreide horecamogelijkheden."

"Om 'het leven te vieren', óók tijdens de condoleance, merken we dat de vraag naar speciaal bier en een bittergarnituur erg in trek is", vertelt de floormanager. "Ik ben heel benieuwd wat de ontwikkelingen van de horeca nog laten zien in de toekomst."

Gastvrijheid en zorgzaamheid

Deborah Roozendaal: "Sinds de opening van het crematorium is er veel veranderd. Maar wat in die vijftig jaar altijd zo is en hopelijk ook zo blijft is onze gastvrijheid en zorgzaamheid. Je kunt immers wel alles serveren wat 'in' is, maar uiteindelijk gaat het erom dat wij onze gasten een warme en ondersteunende omgeving bieden. Dat we luisteren naar wensen en ontzorgen. Daar doen we alles voor!"

"Ook op het gebied van catering is vrijwel alles mogelijk." Op de foto Jan-Hein Veld.

Kerkelijke rituelen in het crematorium

“Tot 1964 gold er een pauselijk decreet dat crematie verbodde; katholieken mochten alleen begraven worden. Daarna werd het crematieverbod vanuit het Vaticaan officieel opgeheven en zagen we langzaam gebeuren dat na een kerkdienst steeds vaker gekozen werd om voor het allerlaatste afscheid naar het crematorium te gaan.” Aan het woord is pastor Theo Vertelman (parochie 't Veld, Waarland, Nieuwe Niedorp en Heerhugowaard De Noord) over de manier waarop hij vanuit zijn geloof invulling geeft aan een plechtigheid.

Pastor Theo Vertelman

“Ik vind het ontroerend dat je mensen kunt troosten bij al het verdriet dat ze hebben en dat je ze kunt vertellen hoe geweldig de overledene is en dat je zelfs kunt zeggen ‘al was er conflict of onenigheid, we kunnen toch dankbaar zijn dat we het afscheid met elkaar mogen beleven’. Die gedachte maakt dat wat ik mag doen, zo grág doe.”

Drie aspecten

“Tijdens een uitvaart ga ik nooit van mezelf uit”, zegt pastor Vertelman. “Als ik voorga houd ik met drie aspecten rekening: hoe zou de overledene het gewild hebben, hoe wil de familie het en pas als laatste hoe wil ik het. Die drie moeten het eens zijn. Tot nu toe is dat altijd wel gebeurd. Verder heb ik geen regels en klikt het altijd wel, hoewel het soms ook wel kan gebeuren dat het net even anders loopt dan ik vooraf had bedacht”, lacht hij. “Zo was ik eens bij een familie om over de muziek te praten en die zeiden ‘Oh, we kunnen het Ave Maria wel laten zingen door...’ én ze noemden de naam van een bekende artiest. Mijn reactie was ‘Néé toch, heeft die óók al een Ave Maria gezongen?’ Bleek het een vriend van de familie te zijn.”

Kerkelijke rituelen in het crematorium

“Een aantal kerkelijke rituelen is bijna automatisch terecht gekomen in het crematorium. Bijvoorbeeld dat er kaarsen om de kist staan die door kinderen of kleinkinderen worden aangestoken. Zij kunnen dan bij elke kaars persoonlijke herinneringen aan de overledene aanhalen. Zélf benoem ik de kaarsen vanuit de kerk, dat de overledene een licht was voor de mensen in zijn of haar leven en dat – nu het aardse leven voorbij is – wij erop vertrouwen dat hij of zij mag leven in het eeuwig licht. Je sluit het aardse leven af, maar over de dood heen mag je verder leven bij God.”

“Ook gebruik ik wijwater aan het einde van de dienst én wierook als teken van respect voor de overledene. Daarbij probeer ik samen met de medewerkers van het crematorium te vermijden dat het bij een volgende plechtigheid naar wierook ruikt, omdat niet elke familie het prettig vindt om in de geur van wierook te zitten. Die denken dan ‘hè, het ruikt naar Katholiek’ terwijl ze dat niet willen.”

De allerlaatste stap

“Vroeger verliet de familie als eerste de aula om klaar te gaan staan voor de condoleance. Dat was gebruikelijk. Nu blijft de familie als laatste waarbij ons ritueel dan is dat we in een grote kring om de kist gaan staan, hand in hand. Zo is de overledene tot op het laatste moment in ons midden. Dat is eigenlijk de allerlaatste stap. Daar heb ik zelf een gedicht over geschreven.”

De allerlaatste stap

*Hier staan we voor de allerlaatste keer
In een hechte kring rondom je
Uit deze hechte kring
Is nu een belangrijke schakel wegge gevallen
De ketting is doorbroken
We zullen je missen
Maar wanneer we elkaar in de toekomst
Ook vast zullen houden
Met elkaar verbonden zullen blijven
Als een hechte familie
Als een sterke vriendenkring
Dan kunnen we de leegte die jij achterlaat aan
Dan vormen we weer een hechte kring
Weliswaar zonder jou
Maar we dragen allemaal
De herinnering aan jou met ons mee
En dat schept een band
Die niet zomaar verbroken mag worden.*

*Dank voor alles
We proberen verder te gaan
Als een sterk gezin
Als een hechte familie
Een echte vriendenkring*

*We laten jou hier achter
Hoe moeilijk dat ook is
We nemen nu afscheid van je
En proberen met elkaar
De draad van het leven weer op te pakken.*

Nét even anders

De nieuwe rituelen van uitvaartvernieuwer Gijsje Teunissen

In 2006 en nog maar kort aangesloten bij de zogenaamde 'uitvaartvernieuwers' kwam Gijsje Teunissen – inmiddels gestopt als uitvaartverzorgster – voor het eerst over de vloer bij Crematorium Schagen. "Uitvaartvernieuwers dachten nét wat anders over rituelen bij een uitvaart. Crematoria waren daar toen nog wat huiverig voor, maar niet Dorien de Bruijne van Crematorium Schagen. In haar vond ik iemand die mij vertrouwde met mijn nieuwe en soms bijzondere rituelen. Ze stond er altijd voor open."

Gijsje Teunissen vertelt dat haar rituelen te maken hebben met hoe de overledene écht was. "En daarbij vind ik het belangrijk om de genodigden ook bij het afscheid te betrekken. In de kerk doe je dat door samen te bidden en te zingen. Ik probeerde dat ook in het

crematorium. En toen er eens een overledene was die altijd graag wandellieren zong, kreeg ik de familie zo ver om dat in het crematorium te doen... met iedereen."

Lichtritueel

"Ook mocht ik – op mijn eigen manier – het lichtritueel uit de kerk in Schagen introduceren", vertelt Gijsje Teunissen. "Ik liet in de kaart zetten 'neem een lichtje voor hem/haar mee' en dat gebeurde dan ook. Grote, kleine, dikke en dunne kaarsen. In het crematorium heb je om de kist een soort 'vleugelachtige vorm'. Meestal liggen daar de bloemen op, maar ik zette daar nu de kaarsen." Met een lach: "Maar soms was het met honderden kaarsen wel heel veel. De aulamedewerker zat dan met samengeknepen billen, maar het ging altijd goed. Op de 'vleugelvormen' legde ik ook nog weleens aluminiumfolie zodat

Gijsje Teunissen

[Lees verder ►](#)

SAMENWERKING VANAF DE EERSTE DAG:

Uitvaartverzorging Duin

De samenwerking tussen uitvaartverzorgster en crematorium is de basis voor de dienstverlening aan families tijdens een van de meest emotionele momenten in hun leven. Vanaf dag één tot op de dag van vandaag komt Uitvaartverzorging Duin over de vloer bij Crematorium Schagen... Tim Duin blikt kort terug.

De opa én vader van Tim Duin stonden voor hem aan het roer van het familiebedrijf. "Ik heb mogen meelopen in het crematorium, iets wat ik als zeer fijn heb ervaren. Dat was ongeveer 27 jaar geleden, toen ik begon in de uitvaartzorg.

Ik liep een soort snuffelstage. Ik mocht een hele dag meekijken hoe andere uitvaartverzorgers het deden. Ik kon voor mezelf een beetje aftasten wat ik mooi vond om mee te nemen."

Herinneringen aan die tijd heeft Duin nog wel. Hans Mereboer, Jan Dop. Het vliegtuigspeldje op het revers van Huib Kool en het roken in de keuken bij Tiny. "Hup, raampje open, neem een plakje cake. Heel gezellig. Het contact is goed. We zien elkaar wat minder maar ik kom graag in Schagen. Ik word er altijd vriendelijk ontvangen."

"Het uitzicht en de rust die de vijver in elk jaargetijde uitstraalt is een groot pluspunt van het crematorium. Ook is de akoestiek in de aula erg goed. Alle medewerkers weten heel goed waar ze het over hebben en het contact is goed. Wat ik vooral ook zo fijn vind is dat ze in Crematorium Schagen altijd overal voor open staan."

“Crematoria waren in 2006 nog wat huiverig over ‘nieuwe’ dingen, maar niet Dorien de Bruijne van Crematorium Schagen. In haar vond ik iemand die mij vertrouwde met mijn nieuwe en soms bijzondere rituelen. Ze stond er altijd voor open.”

het kaarslicht nog beter tot zijn recht kwam. Het was dan alsof de overledene lag te stralen. Ik ben blij dat de medewerkers van Crematorium Schagen altijd open stonden voor nieuwe rituelen.”

Avondvieringen

Uit het kaarsenritueel ontstond de avondviering. “In het donker de kaarsen aansteken, omdat ze dan veel meer stralen was sfeervoller. De avondvieringen mochten steeds wat later op de avond, maar niet voordat Dorien de medewerkers had gevraagd of ook zij daar voor open stonden want er waren avondvieringen van wel drie uur met koffie, bier of wijn. Vanuit die vieringen ontstonden vervolgens weer buitenvieringen waar tijdens het afscheid van een jonge jongen vele honderden mensen kwamen. Er was een tap, muziek en een zwager trad op met zijn band. Het was een viering, bijna een festival, zoals bij die jongen paste.”

Huiselijk en intiem

Ook organiseerde Gijsje Teunissen voor het eerst een afscheid in de condoleanceruimte van Crematorium Schagen. “De echtgenoot wilde het afscheid huiselijk en informeel. Ook vertelde hij dat zijn overleden vrouw altijd kaartjes stuurde. In de rouwkaart vroeg hij vervolgens om háár een laatste kaartje te sturen. Er zijn door de medewerkers toen lijnen gespannen om de honderden kaarten op te hangen. Tijdens het afscheid zat de echtgenoot heel rustig – naast de kist, wijntje erbij – over zijn vrouw te vertellen. Huiselijk en heel bijzonder.”

“Terugkijkend op de nieuwe rituelen die ik in het crematorium heb binnengebracht, kan ik alleen maar hopen dat ik daarmee een crematie wat ‘menselijker’ heb gemaakt door de genodigden dichter bij de overledene te brengen. Hoe dichtbij? Dat is een gevoel. Het betekent altijd dat je goed moet luisteren om daar vervolgens op in te kunnen haken.”

SAMENWERKING VANAF DE EERSTE DAG:

Uitvaartverzorging Oleahof Uitvaartzorg

De samenwerking tussen uitvaartverzorger en crematorium is de basis voor de dienstverlening aan families tijdens een van de meest emotionele momenten in hun leven. Vanaf dag één tot op de dag van vandaag komt Oleahof Uitvaartzorg (voorheen Uitvaartvereniging Den Helder) over de vloer bij Crematorium Schagen... Jan Dop blikt kort terug.

‘Hartelijk, warm, enthousiast.’ Het zijn de woorden die direct door het hoofd van Jan Dop, voormalig eigenaar van Oleahof Uitvaartzorg schieten als hij aan Crematorium Schagen denkt. Sinds halverwege de jaren zeventig kwam hij er regelmatig met destijds Uitvaartvereniging Den Helder waar zijn vader werkte, en later via Oleahof, het bedrijf dat daar uit voortkwam.

“We hebben een langdurige relatie”, lacht Dop. “Er is altijd een soort familiegevoel met een sfeer om van te houden.

Ze zijn er zo goed voor ons en de nabestaanden. Ook was Schagen altijd een soort ontmoetingspunt waar collega’s elkaar ontmoetten. De sfeer is er geweldig als het over de plichtigheden, de zorg en de ontvangst gaat.”

De uitvaart heeft volgens Dop een ongekennde ontwikkeling doorgemaakt. Van een korte plichtigheid met drie stukjes muziek, het afscheid nemen en dan naar de koffiekamer veranderde het naar veel persoonlijker. “De plichtigheden zijn langer, er zijn meer sprekers, er is live muziek en er zijn specifieke wensen die kunnen worden uitgevoerd”, legt Dop uit die zich niet kan herinneren dat er ooit een wens van de familie was die niet door het crematorium kon worden verzorgd. “Zolang het binnen de wet viel, was alles mogelijk. Ik kan me nog heel goed herinneren dat ik vroeg of een familie op kerstavond in het donker het afscheid mocht houden. ‘Jan’, zeiden ze. ‘Geen probleem, dat gaan we doen.’ Dat is me altijd bij gebleven.”

“De Westfriese sfeer, de ons-kent-ons cultuur, doe maar gewoon en maak het niet moeilijker dan het is. Die sfeer maakt dat ik met hele goede en dierbare gevoelens terugkijk op de afgelopen vijftig jaar met Crematorium Schagen.”

Muziek is persoonlijk en roept emoties op. “Alleen muziek kan over de dood praten”, zei de Franse schrijver-politicus André Malraux (1901 – 1976) ooit. Vandaag wordt muziek niet alleen gedraaid of (live) uitgevoerd om troost te bieden en om gedachten en emoties te laten meevoeren, maar ook om een gewenste sfeer of herinneringen op te roepen óf om te horen van welke muziek de overledene hield.

“Alleen muziek kan over de dood praten”

In de beginperiode, toen Crematorium Schagen net geopend was, was de invloed van de zuil waartoe de overledene behoorde nog in belangrijke mate (mede) bepalend voor de muziekkeuze. In de beginjaren werd bijvoorbeeld (als er al muziek gedraaid werd) vaak gekozen voor socialistische liederen. Het Morgenrood staat na het Ave Maria zelfs op nummer 2 in de top 10 van meest gekozen muziek in Crematorium Schagen uit 1973/1974 (zie pagina 16).

Toepasselijke titels en songteksten

Later kwam ‘moderne’ muziek de uitvaart begeleiden, vaak waren het stukken met teksten of titels die pasten bij de overledene of bij het afscheid nemen, zoals bijvoorbeeld We’ll meet again van Vera Lynn, Het dorp van Wim Sonneveld, Edith Piaf’s Je ne regrette rien of het veelzeggende My way van Frank Sinatra.

[Lees verder ►](#)

Frans Dekker

“Veel veranderd... mooie ontwikkelingen”

“Als je alleen al kijkt naar foto's en muziek tijdens een plechtigheid is er in de loop der jaren heel veel veranderd”, zegt algemeen assistent Carla van Duijne. “Stond er bijvoorbeeld vroeger één foto in de aula voor de kist, tegenwoordig zijn er uitgebreide digitale presentaties over het leven van de overledene met foto's, video's en muziek. Een mooie ontwikkeling.”

“In mijn tijd bestond dat nog niet”, herinnert Frans Dekker, die tot 2017 in Crematorium Schagen werkte, zich. “Ik draaide eerst langspeelplaten, er stond een pick-up. We hadden veel lp's. Er werd ook van Revox geluidsbanden gespeeld. Dat zijn van die grote spoelen. Die hadden we van A tot Z met allemaal stukken muziek er op. Dat hadden we zelf bedacht. Onder keuze A stond dan muziek waarvan wij vonden dat die bij elkaar paste. Een ondernemer vroeg dan wel eens: ‘Ik wil keuze A nummer 9 en M nummer 3’. Ik moest dat dan uitzoeken in de muziekkamer. Eén keer floepte die hele spoel er af. Het zweet brak me uit.” Later ging Frans Dekker het anders doen en zette hij alle muziek op cassettebandjes. “Op ieder cassettebandje één nummer, dat was een stuk zekerder dan die grote spoelen. Daarna kwamen de mini-discs en de CD's en nu is het natuurlijk helemaal anders.”

“Muziek is niet dwingend, roept emoties op en is een verbindende en persoonlijke factor bij een afscheid.”

Nu toepasselijke titels en songteksten hun intrede hadden gedaan bij het afscheid, werd het ook tijd voor een veel persoonlijker rol voor muziek bij een ook steeds persoonlijk wordende uitvaart. De favoriete artiest van de overledene werd gedraaid, of dat nu André Hazes was, André Rieu of Pat Boone. De liedjes gaan meestal over een verlies (en een weerzien al dan niet aan gene zijde) of de dood.

Uit het muziekarchief van Crematorium Schagen blijkt dat er ondanks de keuze voor steeds vaker persoonlijke (Nederlandstalige) muziek tot op de dag van vandaag ook nog heel veel voor klassiek gekozen wordt. Daarbij zijn de meest populaire stukken door de jaren heen Nocturne (Chopin), Monscheinsonate (Beethoven), Largo (Albioni), Gnossies (Erik Satie) en het Ave Maria.

Candle in the wind

Een belangrijke rol voor de betekenis van muziek speelt ook de massale rouw, bijvoorbeeld bij de dood van artiesten of prominenten (Prinses Diana bijvoorbeeld). Liedjes of muziekstukken die bij dergelijke gelegenheden worden gespeeld, lopen kans wereldwijde hits

TOP 10 meest gekozen muziek 1998/1999

1. **Ave Maria** – diverse uitvoeringen
2. **Et Les Oiseaux Chantaient** – Sweet People
3. **Time to say goodbye** – Andrea Bocelli & Sarah Brightman
4. **Second Waltz** – André Rieu
5. **We'll meet again** – Vera Lynn
6. **Waarheen, waarvoor** – Mieke Telkamp
7. **Duet uit De Parelvissers** – George Bizet en diverse uitvoerenden
8. **Sailing home** – Piet Veerman
9. **Adagio Klarinetconcert** – Albinoni
10. **My Way** – Frank Sinatra

TOP 10 meest gekozen muziek 1973/1974

1. **Ave Maria** – diverse uitvoeringen
2. **Morgenrood** – Stem des Volks
3. **Slavenkoor** – (opera Nabucco) - door diversen
4. **Largo** (opera Xerxes) – Händel
5. **The Holy city** – Vera Lynn
6. **De heer is mijn herder** – diverse koren
7. **Ave Verum Corpus** – Mozart
8. **Blijf bij mij heer** – diverse koren
9. **Ases tod** – Grieg
10. **Nonnenkoor** – (operette Casanova) – Strauss

Yme Kruize (links) en Frans Dekker in de muziekstudio van 'vroeger'.

Carla van Duijne: "We staan altijd klaar om de helpen."

te worden en daarna veel gedraaid te worden bij begrafenissen en crematies van anderen. Denk aan Candle in the wind, het lied van Bernie Taupin en Elton John dat zij in 1997 speciaal voor de uitvaart van 'Lady Di' aanpasten. Er werden ruim 33 miljoen exemplaren van verkocht.

Respectvol

Vrijwel iedereen heeft wat met muziek en tijdens iemands afscheid wordt dat nog eens in herinnering gebracht. Muziek is niet dwingend, roept emoties op en is een verbindende en persoonlijke factor bij een afscheid. Crematorium Schagen beschikt over een uitgebreide muziekcollectie met vele duizenden muziekstukken. "Samen met de uitvaartverzorger staan we altijd klaar om te helpen", zegt algemeen assistent Carla van Duijne. "Uiteraard is het mogelijk om eigen muziek aan te leveren. Ook bijzonder is het als er voor live muziek gekozen wordt, zoals hier bijvoorbeeld regelmatig fanfaremuziek. Ook herinner ik me nog heel goed dat hier in de aula de 1e Cellosuite van Bach live werd uitgevoerd op cello. Het was erg indrukwekkend."

Foto's, video's en livestream

Niet alleen de muziekkeuze geeft steun, biedt troost en maakt de invulling van het afscheid persoonlijk, óók kunnen er tijdens de plechtigheid foto's en video's van het leven van de overledene vertoond worden.

"In de aula werd de 1e Cellosuite van Bach live uitgevoerd op cello. Het was erg indrukwekkend."

TOP 10 meest gekozen muziek 2022/2023

1. **Time to say goodbye** – Andra Bocelli & Sarah Brightman
2. **Roller Coaster** – Danny Vera
3. **Door de wind** – Miss Montreal
4. **Mag ik dan bij jou** – Claudia de Breij
5. **Ave Maria** – diverse uitvoeringen
6. **The Rose** – André Rieu
7. **Papa** – Stef Bos
8. **'n Trein naar niemandsland** – Frans Bauer
9. **We'll meet again** – Vera Lynn
10. **De weg** – Guus Meeuwis

SAMENWERKING VANAF DE EERSTE DAG:

Bekema Uitvaartverzorging

De samenwerking tussen uitvaartverzorger en crematorium is de basis voor de dienstverlening aan families tijdens een van de meest emotionele momenten in hun leven. Vanaf dag één tot op de dag van vandaag komt Bekema Uitvaartverzorging over de vloer bij Crematorium Schagen... Gerda en Marloes Bekema blikken kort terug.

"Hoe het vroeger ging?" Gerda Bekema-Brattinga kan er mooi over vertellen. Zij was al heel geïnteresseerd in de uitvaartbranche toen ze een jaar of veertien was. Haar vader, Siemon Brattinga, was werkzaam bij Uitvaartvereniging Wieringermeer. "Er waren veel meer regeltjes. Een strakke regie was heel normaal. Ook waren de uitvaarten redelijk hetzelfde want de uitvaartverzorger wist hoe het ging en men vertrouwde daarop. De familie bracht zelf wat minder in." De vader van Gerda was blij met de opening van het crematorium in Schagen. Daarvoor reed hij immers naar Westerveld in Driehuis, een stuk verder. "De laatste jaren

ging mijn vader mee in de wensen van de naasten. Hij was flexibel, hij stond er voor open. En hoe vaker het gebeurde, hoe mooier hij het vond."

In 2015, nadat zij eerder het stokje van haar vader had overgenomen en hij na 32 jaar met pensioen ging, begon Gerda voor zichzelf. Haar dochter Marloes was toen al begonnen met haar opleiding en zorgde zo voor de volgende generatie in de uitvaartbranche. "Als je de dagen van afscheid nemen zo mooi mogelijk kan maken, zijn dat de pijlers waarop je later met het grote gemis goed om kan gaan. Dat is wel in een notendop de reden waarom het vak zo mooi is", aldus de twee.

Gerda en Marloes hebben dezelfde ideeën over het afscheid en hoe dat kan worden ingevuld. Zo hadden ze bij een horecaboerderij een drive-through uitvaart tijdens corona, lieten ze bij het crematorium een motor in de aula naast de kist plaatsen en lukte het Gerda ooit een paard tegenover de aula te laten grazen. Dit kan volgens Gerda ook door de flexibiliteit van de medewerkers van het crematorium, die met alle ideeën meedenken en waar eigenlijk alles kan.

Team Crematorium Schagen

Het gezicht én hart van onze

Staand van links naar rechts: Petra Zwagerman-Pronk, Mariëlle Huizinga, Guustha Beij, Daan Prikket, Maureen Spruijt, Germaine Stevens, Johanna Malta, Carla van Duijne-Brouwer, Jan-Hein Veld, Emmy Levendig-Roos, Ria Broersen, Dorien de Bruijne, Emma Sophie van der Bel en Jade Glas.

dienstverlening

*Anna Leppink-Hoogvorst, Els Hage-Mosk, Monique van der Linden en Deborah Roozendaal-Dekker. Zittend van links naar rechts: Jacqueline
Op de foto ontbreken Rainier Kempf, Yvonne Verstraten, Fiona van den Broek, Anita Schouten-Olgers, Cor Muurling en Daisy Romar.*

Vanuit de aula kijk je over de vijver achter het crematorium. Aan de overkant daarvan staat een vrouw. Ze tuurt over het water. Ze lijkt in gedachten verzonken. Het prachtige bronzen beeld is van de bekende beeldend kunstenaar Siem Wardenaar van wie meer kunst in de tuin van Crematorium Schagen te vinden is.

"Na 45 jaar gewerkt te hebben, heb ik van mijn werk mijn hobby gemaakt", vertelt Siem Wardenaar. In Schagen staan zo'n 25 beelden van hem, waaronder 'het schaap met lammeren' op de Markt, 'het Westfries danspaar' in de Muziektuin en de 'Schager stier' op het Slotplein. "Drie van mijn bronzen beelden staan in de tuin bij het crematorium. Het beeld 'Nils Holgersson', dat bij

het Kinderhofje staat, heb ik destijds in opdracht gemaakt van Huib Kool, de toenmalige locatiemanager van het crematorium."

Nils Holgersson

Nils Holgersson – de jongen die in een tekenfilm gebaseerd op een boek van Selma Lagerlöf op de rug van een gans de wereld overvliegt en belangrijke levenslessen leert – is door de kunstenaar op een bijzondere manier tastbaar gemaakt. "Model stond de zoon van vrienden van vrienden. De jongen, die toen een jaar of vier was, vond het prachtig om model te staan al vonden mijn vrouw Grada en ik het aanvankelijk wel moeilijk, het was nog maar 'zo'n jong jochie'. Toen we echter aan hem merkten dat hij het zo enorm leuk vond, was dat gevoel snel weg."

Bijzonder verhaal

Niet alleen de turende vrouw, ook een prachtig bronzen beeld van een liggende vrouw in de tuin van het crematorium zijn door Siem Wardenaar gemaakt. Achter beide kunstwerken zit een bijzonder verhaal. "Omdat mijn vrouw uit Den Helder komt, was ons idee aanvankelijk om ook dáár begraven te worden. Met het idee om een beeld op ons graf te plaatsen, heb ik vervolgens een brons gemaakt van een vrouw die half op haar zij ligt met haar hoofd wat verborgen tussen haar schouders. Voor haar ligt een poes te slapen. Die vrouw is mijn vrouw en dat was onze kat. Zo lag mijn vrouw er wel eens bij op de bank."

Prachtige plek

"Omdat we geen kinderen hebben, geen nabestaanden, begon ik op een gegeven moment te denken wat ik met

De beeldende kunst van Siem Wardenaar

Elk beeld een bijzonder verhaal

Bij het kinderhofje staat het beeld van Nils Holgersson.

Siem Wardenaar in zijn atelier.

*In gedachten verzonken
tuurt de vrouw over de vijver.*

een graf moest, waarna ik een jaar of wat geleden op het idee kwam om het aan Crematorium Schagen te schenken. Ik heb toen contact opgenomen en aangegeven dat ik het beeld wilde schenken én dat ze er zelf nog één bij mij mochten uitzoeken. En dat is uiteindelijk het beeld van de liggende vrouw geworden. Het geeft een fijn gevoel dat beide werken nu een op een prachtige plek in de tuin staan waar veel mensen er naar kunnen kijken.”

“De tuin vinden wij toch het mooist”, vertelt Grada. “Het viel Siem en mij op, toen we er op een zondag een keer kwamen, dat er nog best veel mensen rondlopen. Om bijvoorbeeld stil te staan bij een boom, een monument of om een bloemetje te leggen.”

Rustgevend

Het beeld van de liggende vrouw met haar slapende kat bevindt zich op het

strooiveld. Soms liggen er bloemen op of ervoor als het veld bijvoorbeeld na een verstrooiing wordt bezocht. “In de toekomst worden onze urnen onder het beeld geplaatst, zo hebben wij dat afgesproken”, vertellen Siem Wardenaar

en zijn vrouw Grada. “Of we dat een raar idee vinden? Nee, integendeel! We vinden het zelfs rustgevend. De dood is per slot van rekening de enige zekerheid in het leven. Je kan het maar geregeld hebben.”

Siem Wardenaar:
“Die vrouw is mijn
vrouw. Zo lag ze
er wel eens bij op
de bank.”

'Betrokken en samen'

Uiteraard is iedereen verschillend, maar wat álle medewerkers van Team Crematorium Schagen gemeen hebben is de betrokkenheid bij de dienstverlening, bij de locatie én bij hun collega's. Stuk voor stuk willen zij, maar ook de uitvaartverzorgers met wie het crematorium samenwerkt iets betekenen voor anderen. Nú, maar dat was ook vroeger... Oud-administratief medewerkster Tiny Komrij en voormalig uitvaartverzorgers Jaap Eding en Ruud Zorge over 'vroeger'.

'Je kon mensen helpen'

De inmiddels 77-jarige gepensioneerde Tiny Komrij: "Ik hoefde niet te werken voor het geld, maar werkte graag in het crematorium omdat ik het er zo fijn en leuk vond. In de ruim vijftien jaar dat ik er gewerkt heb, heb ik veel gezien en meegemaakt. Zo was er vroeger maar erg weinig bekend over cremeren en de mogelijkheden. Dat is inmiddels heel anders en kunnen mensen zich uitgebreid laten informeren tijdens bijvoorbeeld de rondleidingen die elk kwartaal worden georganiseerd. Het werken in Crematorium Schagen, waar ik inmid-

Jaap Eding (links) en Ruud Zorge

dels alweer ruim tien jaar weg ben, heb ik altijd heel dankbaar gevonden. Je kon mensen helpen in een moeilijke periode, het laatste wat je voor ze kunt doen."

'Ik wist: hier is het mogelijk'

"De horeca was wel heel anders dan nu. En er was koffie waar de melk al in zat", zegt voormalig uitvaartverzorgster Ruud Zorge lachend. Ook de auladiensten

waren anders. Korter en volgens bijna vaste protocollen. Jaap Eding vult aan: "Eind jaren tachtig gebruikten veel uitvaartverzorgers hun eigen muziek. Het maakte niet uit met wie ze kwamen, altijd werden dezelfde stukken gespeeld."

Ruud Zorge: "Later konden mensen hun eigen muziek meenemen, maar soms was het hoesje van de meegebrachte cd leeg. Dan had de familie de avond ervoor nog naar de cd geluisterd. Tegenwoordig wordt de muziek een dag vooraf goed gecontroleerd."

De dood wordt meer en meer bespreekbaar, men neemt steeds vaker de tijd om na te denken over het laatste afscheid. Ruud Zorge: "Als uitvaartverzorgster was het altijd fijn om hier in Crematorium Schagen met nabestaanden te komen voor een afscheid. Met persoonlijke wensen dacht ik altijd met ze mee en kon ik de familie vol vertrouwen meenemen naar Schagen. Ik wist: hier is het mogelijk."

Tiny Komrij

In de media

Van de eerste plannen tot de eerste steen in 1972: de bouw en opening van Crematorium Schagen werd breed uitgemeten in de pers.

SAMENWERKING VANAF DE EERSTE DAG:

Mereboer Uitvaartverzorging

De samenwerking tussen uitvaartverzorger en crematorium is de basis voor de dienstverlening aan families tijdens een van de meest emotionele momenten in hun leven. Vanaf dag één tot op de dag van vandaag komt Mereboer Uitvaartzorg over de vloer bij Crematorium Schagen... Richard Mereboer blikt kort terug.

"Mijn opa, Jochem Mereboer, was begraafplaatsbeheerder in Anna Paulowna. Omdat hij meer wilde doen voor nabestaanden begon hij in 1952 een begrafenisonderneming. In 1976 nam mijn vader het over en hij zal dus in die periode vaak in Schagen zijn geweest. Ik ben in 1991 in het bedrijf gestapt."

"In zijn eerste jaren in het familiebedrijf was de familie Westerhuis nog beheerder in Schagen. Ik weet nog dat ik er was toen Huib Kool op sollicitatiegesprek kwam. We zaten in de keuken met de chauffeurs van de rouwauto's, zoals we vaak deden. Toen kwam Huib binnen.

Die herinnering deelde ik laatst met de vrouw van Huib tijdens zijn uitvaart."

"De ontwikkeling die de uitvaarten bij het crematorium hebben doorgemaakt zijn wel duidelijk. Vroeger was er een boek met nummers van stukken muziek. Die nummers kende ik uit mijn hoofd en ik wist ook precies welke nummers vaak werden gedraaid. 1203 was de vogeltjesmuziek ('Et Les Oiseaux Chantaient') van Sweet People. Er waren nabestaanden die geen idee hadden van de muziek en lieten dat aan ons over. 'Doe maar iets instrumentaal', zeiden ze dan. Tegenwoordig heeft iedereen zijn eigen stukje muziek en fotopresentaties die via WeTransfer worden aangeleverd. Het is erg prettig wanneer mensen zelf zeggen wat ze willen."

Als hij aan Crematorium Schagen denkt, komt het fijne contact met de medewerkers als eerste op bij Richard Mereboer. "Met iedereen is dat goed; van de algemeen assistenten en horecamedewerkers tot de administratie en het management."

Activiteiten om er voor iedereen te zijn

Van rondleidingen tot open dagen tot herdenkingsbijeenkomsten

Open dagen en rondleidingen voor mensen die zich oriënteren, toneelstukken en lezingen om een hart onder de riem te steken en lichtjesavonden en herdenkingsconcerten om sámen te herdenken. Ging het in de beginjaren met open dagen hoofdzakelijk om voorlichting en uitleg over cremeren, tegenwoordig organiseert Crematorium Schagen regelmatig activiteiten en evenementen om er voortdurend te zijn voor iedereen die daar behoefte aan heeft.

Vooraf nadenken over wensen

"Vanuit onze ervaring weten wij dat het belangrijk is om je te oriënteren en vooraf goed na te denken over wensen rondom een afscheid", meent locatie-manager Dorien de Bruijne. "We organiseren daarom regelmatig activiteiten,

Met lezingen en toneelstukken wil het crematorium voorlichten, maar ook mensen een hart onder de riem te steken.

zoals bijvoorbeeld elk kwartaal een rondleiding waar iedereen kan aansluiten. Net als bij een open dag zijn dat dé momenten om mensen die zich oriënteren op hun eigen uitvaart of die van

naasten op een wat meer ongedwongen manier te ontvangen, hun vragen te beantwoorden en hen ook daadwerkelijk te laten zien wat er mogelijk is."

Rondleiding op verzoek

"Het maken van een afspraak voor een rondleiding door het gebouw en over het terrein kan altijd. Ik denk dat het belangrijk is dat mensen vooraf al nadenken over een toekomstig overlijden. Dat kun je volgens mij het beste doen wanneer je nog gezond van lijf en leden bent. Dan kan je je immers ook laten informeren en sta je niet voor een voldongen feit. Op het moment dat een overlijden snel komt zijn dat niet de fijnste onderwerpen om het met je naasten om het over te hebben. Wat wij na een rondleiding of open dag vaak al direct terug horen is dat het zoveel rust geeft om te weten wat er allemaal mogelijk is."

Een van de open dagen in de beginjaren.

Tijdens Allerzielen konden bezoekers een bloembolletje planten met de naam van de overledene. In het voorjaar kwam daar een narcisje uit: een mooie symboliek voor een nieuw leven.

Hart onder de riem

In de afgelopen jaren hebben we regelmatig ook lezingen georganiseerd en waren er toneelstukken in het crematorium, vertelt Dorien de Bruijne. "De onderwerpen waren uiteenlopend met als doel ontwikkelingen op het gebied van overlijden en rouw te duiden, willen voorlichten maar ook om mensen een hart onder de riem te steken. Zo

Een persoonlijke boodschap op de muur tijdens Allerzielen.

kijk ik bijvoorbeeld met een heel bijzonder gevoel terug op de toneelstukken waarmee we jongeren konden bereiken over het tonen van verdriet, het laten zien dat je het na een overlijden van een naaste even niet meer ziet zitten en dat je niet alleen maar stoer hoeft te zijn. Het was heel indrukwekkend. De reacties waren erg positief."

Sámen herdenken

"Om gezamenlijk te herdenken hebben we in de afgelopen jaren ook regelmatig concerten en andere herdenkingsbijeenkomsten georganiseerd. Dat voldeed aan een behoefte. Voor mij is Allerzielen belangrijk als manier om via een bepaalde uiting dicht bij je gevoel te komen. In het kader van Allerzielen was bijvoorbeeld ook bijzonder dat we elf jaar lang elk jaar een nieuwe muurschildering op de buitenmuur van de belangstellendenruimte hebben gemaakt waarop mensen dan boodschappen konden achterlaten en ook waxinelichtjes op de vijver konden laten drijven. Op die manier werd het

"In het kader van Allerzielen hebben we elf jaar lang een muurschildering gemaakt waarop mensen boodschappen konden achterlaten. Op die manier werd het gezamenlijk 'loslaten' heel tastbaar gemaakt."

gezamenlijk 'loslaten' heel tastbaar gemaakt. Ik vond het indrukwekkend om hier op het terrein dan op een avond wel achthonderd mensen te mogen ontvangen."

"We organiseren regelmatig activiteiten, omdat het belangrijk is om op een ongedwongen manier met mensen in gesprek te gaan."

Hoge natuurwaarde met tal van mogelijkheden om blijvend te herinneren

Crematorium Schagen ligt midden in het West-Friese polderlandschap. Omgeven door weilanden vormt het een oase van rust. Het gedenkpark, de tuin van zo'n 7,5 hectare rondom het gebouw, is ontworpen door de landschaps- en tuinarchitect P. Blaauboer. In het groene en dier-vriendelijke park met een hoge natuurwaarde bevinden zich tal van mogelijkheden om onze dierbaren blijvend te herinneren. Ook zijn er verschillende kunstwerken én is er een buitenaula voor een afscheid midden in de natuur.

Bijzondere planten en dieren

In het park bevinden zich inmiddels tal van bijzondere planten en bloemen. En ook leven er veel verschillende dieren, waaronder een roerdomp, brandganzen, uilen, buizerds en diverse vlinders.

Het crematorium ontving zelfs het predicaat 'Egelvriendelijk terrein' van de Zoogdierenvereniging met de vermelding 'dat het terrein prachtig is aangelegd waarbij goed is nagedacht over de natuurwaarde zodat er een vreedzame

sfeer is gecreëerd'. Om dat te bereiken is hard gewerkt.

Tuinman Piet Purmer kwam in 1973 (vanaf het eerste uur) met zijn bedrijf Gebr. D&P Purmer bij het crematorium. "Het ontwerp van de tuin was er, grondwerken waren gedaan en ik was gevraagd voor het onderhoud. Er was natuurlijk al wel wat aangeplant, maar toen ik kwam was alles leeg en kaal. Er was helemaal niks, ook geen gras. Het was wel ingezaaid, maar door de droogte kwam het niet op. Kortom, het was een grote kale witte vlakte met daarop een mooi wit gebouw."

Vlnr Jeroen Schaft (hovenier Groentotaal A. de Boer), Piet Purmer en Peter Bak (oud- algemeen medewerker en tuinman).

Aanvankelijk kale witte vlakke

"Al met al duurde het nog wel een jaar of tien voordat er gesproken kon worden van een redelijke tuin", herinnert Piet Purmer zich. "Dat waren volgens mij ook de tien magere jaren van de toenmalige stichting. Er waren in de beginjaren dagen dat er nauwelijks mensen kwamen. Naar mijn mening was er koudwatervrees. Mensen wisten niet wat een crematie was en wat er in een crematorium gebeurde. Ook een deel van mijn personeel wilde hier in het begin niet werken. Het was onbekend en ze vonden het maar eng."

"Maar goed, er moest in die begintijd wel gewerkt worden want die witte kale vlakke moest worden beregend", vertelt Purmer. "Dat deden we na werktijd. Er moest iemand bij de trekker blijven die de pomp aandreef. Dat was een jongen uit Burgerbrug. Die jongen had een radio bij zich en die stond aan. Toen is er iemand geweest die heeft geklaagd bij het bestuur. Een radio aan hoorde niet bij een crematorium, net zo min als dat je ongeschoren op je werk mocht komen."

Het oorspronkelijke ontwerp was volgens Purmer goed, maar wat te leeg. "Blaauboer kwam uit deze streek, een zoon van een boer volgens mij. Hij vond dat alles open moest blijven. Toch hebben wij er in opdracht van toenmalige beheerders wat bij geplant, zoals de heggen. Nu wordt de helft van het terrein niet meer gemaaid. Nieuw groenbeheer, maar vroeger gebeurde dat niet. Alles moest strak."

EGELVRIENDELIJK TERREIN

In 2010 ontving Crematorium Schagen van de Zoogdierenvereniging het predicaat 'Egelvriendelijk Terrein'. Bij de uitreiking werd vermeld dat 'er mensen werken die van de natuur en van dieren houden.

Het terrein is prachtig aangelegd waarbij goed is nagedacht over de natuurwaarde van het terrein zodat er een vreedzame sfeer is gecreëerd. Zo is er een vijver aangelegd met aflopende randen waarvan de egel maar ook andere dieren kunnen drinken en in kunnen baden. De tuinen worden netjes onderhouden waarbij ondergroei wordt gestimuleerd. Van het snoeihout worden houtwallen gemaakt, bladeren mogen blijven liggen en op enkele plaatsen tussen de struiken liggen blokken hout opgestapeld. Een prachtig biotoop voor de egel om rond te scharrelen en een nest te maken'.

Pionieren in begintijd

"In de begintijd was het pionieren, baggeren... Er was plasvorming. Het was heel drassig en dat was een probleem bij het maaien. Dat was geen fraai gezicht, maar het was het niet anders. Ik weet nog dat we in de beginjaren vaak greppels hebben gegraven, omdat de boel onder water stond en greppels nodig waren om de beplanting niet dood te laten gaan."

Ook was het water voor auto's een probleem, vertelt Purmer. "Dat kwam omdat het parkeerterrein niet uit asfalt bestond, maar uit mijnsteen. Hierdoor zakten de auto's weg als het nat werd. Geulen moesten worden gedicht en aangestampd. Ook de weg achter het

crematorium bestond uit mijnsteen, waardoor het ook wel gebeurde dat een rouwwagen wegzakte. Uiteindelijk regelde de gemeente rijplaten van het asfalt op de Haringhuizerweg tot achter het crematorium."

Na afwezigheid van een aantal jaar vroeg locatiemanager Dorien de Bruijne of hij weer terug wilde komen. "Het oorspronkelijke idee was dat ik één dag in de week tuinman Peter Bak zou aansturen, maar er was zo veel werk dat het twee en soms wel drie dagen per week werden. Vanaf februari 2008 ben ik echt gestopt en ben ik blij dat ik het goed heb kunnen achterlaten. Ik heb het met plezier gedaan."

Het eerste schetsplan van de tuin van Crematorium Schagen door landschaps- en tuinarchitect P. Blaauboer.

Cremeren is zo oud als de mensheid. In de Bronstijd werden al urnen in hunebedden bijgezet. Ook in de Romeinse tijd, rond het begin van onze jaartelling, was cremeren de meest gebruikelijke wijze van lijkbezorging. In heel Nederland zijn overblijfselen gevonden van brandkuilen waarin overledenen werden verast.

Geschiedenis van cremeren in Nederland

Crematieverbod

Dat aanvankelijk het begraven in de eerste eeuwen na Christus meer gangbaar werd, had een eenvoudige reden: het hout werd schaars. Vanaf Karel de Grote werd in het Westen begraven echter gemeengoed; als christelijke vorst verbood hij (in 785) het cremeren zelfs vanwege het heidense karakter. Zo bleef begraven de volgende elf eeuwen de enige manier van lijkbezorging.

Op 1 april 1914 werd Dr. C.J. Vaillant gecremeerd in Crematorium Westerveld in Driehuis (Velsen, Noord Holland). Het was de eerste crematie in ons land.

Lang bestond er uit geloofsovertuiging veel weerstand tegen cremeren. Door de dode te begraven in plaats van te verbranden, 'bleef het lichaam intact en stond niets de wederopstanding en het eeuwige leven in de weg'.

Voorstanders crematie

Rond 1850 gingen in West-Europa voorstanders van crematie zich organiseren. Ze kregen steun van de medische wereld, die vanwege hygiëne en ruimtegebrek de voorkeur gaf aan crematie. De Nederlandse wet stond lijkverbranding niet toe. In Frankrijk, Italië en Duitsland was cremeren echter al wel mogelijk. Zo werd de Nederlandse schrijver Eduard Douwes Dekker (Multatuli) in Gotha (Duitsland) gecremeerd. Voor zover bekend, is hij de eerste Nederlander die gecremeerd werd.

Eerste crematorium in 1913, eerste crematie in 1914

In 1874 werd 'De Vereniging tot invoering der Lijkverbranding in Nederland' opgericht, later de Koninklijke Facultatieve. Deze Vereniging had als doel cremeren in Nederland mogelijk te maken en liet daarom in 1913 in de gemeente

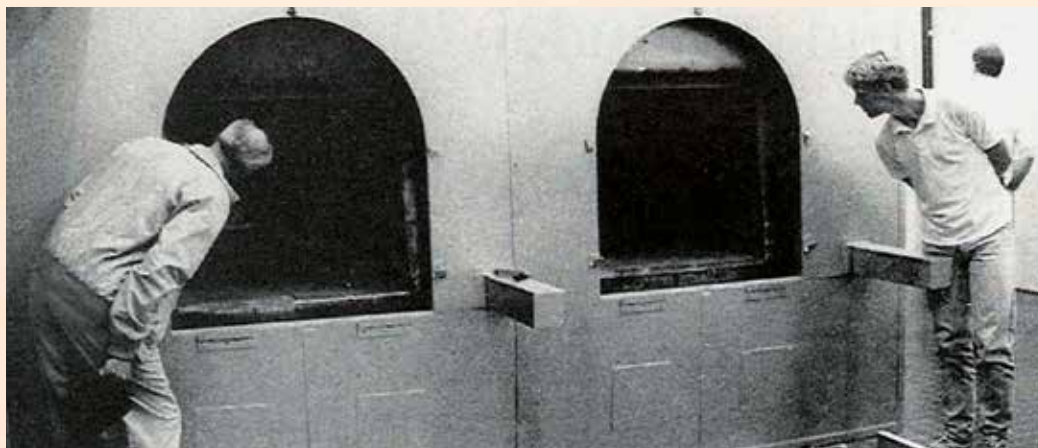
Crematorium Westerveld (1913), het eerste crematorium van Nederland.

Velsen (Noord-Holland) een crematorium bouwen: Crematorium Westerveld, het eerste in Nederland. In april 1914 vond hier de eerste crematie plaats, die van de Schiedamse arts dr. C.J. Vaillant, oud-bestuurslid van 'de Facultatieve'. Geschiedenis werd geschreven. In 1919 kwam er na de crematie van de arbeidersvoorman Ferdinand Domela Nieuwenhuis vanuit 'arbeiderskringen' aandacht voor cremeren. Eind 1919 werd de Arbeiders Vereniging Voor Lijkverbranding (AVVL) opgericht.

Net als het bij wet regelen van cremeren ging ook de bouw van nieuwe crematoria niet erg snel. Dit had alles te maken met

Crematorium Schagen in 1973.

De crematieruimte van Crematorium Schagen in de beginjaren tijdens een open dag.

de acceptatie van deze destijds nieuwe vorm van lijkbezorging. Zo werd in ons land pas in 1954 – ruim veertig jaar na de opening van het eerste crematorium – een tweede crematorium gebouwd (in het plaatsje Dieren in Gelderland). Een jaar later werd cremeren pas voor het eerst – onder strenge voorwaarden – in de Nederlandse wet geregeld. Daarna kwamen er meer crematoria die door de Facultatieve en de AVVL samen gebouwd zouden worden en die daarvoor de Crematoriumvereniging Nederland (CvN) hadden opgericht.

Gelijkstelling cremen aan begraven

In 1962 werd in ons land in Groningen een derde crematorium geopend. Twee jaar later gaf het Vaticaan een officiële verklaring uit waarin het crematieverbod (van 14 mei 1886 door Paus Leo XII) werd opgeheven. Het duurde vervolgens nog tot 1968 voordat in de Wet op de Lijkbezorging cremen gelijkgesteld werd aan begraven.

Hierna nam de vraag naar crematies dermate toe dat er in de jaren daarna meer crematoria werden gebouwd. Was het aantal mensen dat voor crematie koos in 1960 bijna vier procent, tien jaar later was dat percentage ruim 13,5.

Crematorium Schagen

Omdat de mogelijkheid in Noord-Holland ontbrak, werden in 1968 in Schagen de eerste initiatieven ontwikkeld voor het bouwen van een crematorium. In opdracht van de CvN tekende de architect P.H. Tauber voor het ontwerp en ontwierp landschaps- en tuinarchitect P. Blaauboer het gedenkpark rondom het gebouw. In 1972 werd begonnen met de bouw en op 25 mei 1973 werd het crematorium officieel geopend door de heer F.J. Kranenburg, Commissaris van de Koningin van Noord Holland. Het was een modern gebouw met een grote aula.

In 2003 werden in ons land voor het eerst meer overledenen gecremeerd dan begraven (circa 72.000). Tegenwoordig kiest ca. 69% voor crematie (bron: LVC).

SAMENWERKING VANAF DE EERSTE DAG:

Uitvaartcentrum Texel

De samenwerking tussen uitvaartverzorger en crematorium is de basis voor de dienstverlening aan families tijdens een van de meest emotionele momenten in hun leven. Vanaf dag één tot op de dag van vandaag komt Uitvaartcentrum Texel over de vloer bij Crematorium Schagen... Arie Maat blikt kort terug.

“Toen cremen alleen nog in Crematorium Westerveld kon, waren we een dag onderweg. Het was dus echt een verademing toen er dichterbij, in Schagen, een crematorium kwam.” Het uitzicht vanuit de aula op de vijver is iets wat Maat, die inmiddels met pensioen is, als erg prettig heeft

ervaren. “Dat watertje met die levende have erin. Al die eenden en ganzen. Dat leidt de mensen af en geeft rust. Ze zien op dat moment dat er nog meer is dan alleen de dood.”

“Ons bedrijf is een familiebedrijf en mijn vader kwam in Crematorium Schagen vanaf de opening. Ik heb het uitvaartcentrum in 1980 overgenomen en nu zitten mijn dochter en schoonzoon in het bedrijf. Crematorium Schagen was een kleinschalig crematorium. De sfeer was er altijd uitstekend. Meneer Westerhuis beheerde het samen met zijn vrouw. Zij had een vast plekje in de keuken. Het personeel was fijn. Je hielp elkaar bij drukte. Het ging allemaal heel gemoedelijk. Ik ben blij met de ontwikkeling die de uitvaart heeft doorgemaakt. Nu zijn veel langere plechtigheden mogelijk en hebben mensen echt de ruimte om afscheid te nemen.”

Afscheid op je eigen wijze

“Afscheid nemen in Crematorium Schagen kan op geheel eigen wijze”, vertelt algemeen assistent Petra Zwagerman. “Wij doen daar alles voor. Of dat nu in een intieme en/of informele setting is, met meer genodigden of in onze buiten aula. Er zijn talloze mogelijkheden om de plichtigheid en de condoleance na afloop persoonlijk vorm te geven. We hebben verschillende stijlvol ingerichte ruimtes en vanuit onze aula is er een rustgevend en werkelijk uniek zicht op de vijver.”

Petra Zwagerman: “Een persoonlijk afscheid kan de familie helpen in het rouwproces.”

Al vijftig jaar speelt Crematorium Schagen voor veel mensen een belangrijke rol rondom het afscheid, om te herdenken en naar terug te keren. “Dat vandaag alles mogelijk is, is zeker niet altijd zo geweest”, vertelt Petra Zwagerman. “Vroeger waren de crematieplechtigheden vrij standaard en volgens vaste protocollen. In de loop der jaren is een afscheid steeds persoonlijker geworden en ontstaan andere rituelen. En dat is fijn, omdat dat de familie kan helpen in het rouwproces. We kijken dan ook voortdurend naar het verder verbeteren van onze dienstverlening.”

Alles bespreekbaar

Een afscheid is in Crematorium Schagen helemaal volgens eigen wens in te vullen. Petra Zwagerman: “Het draait om optimale dienstverlening, meedenken en het zo goed mogelijk ontzorgen van families en hun gasten. Alles is bespreekbaar om de plichtigheid persoonlijk vorm te geven. Van sprekers tot de mogelijkheid van live muziek tot het laten zien van foto's en video's van de overledene waarin soms het leven wordt gevierd. Wij staan voor alle wensen open. Herinneringen aan een waardig afscheid zijn blijvend. Dat realiseren

Een 'straatje' in de aula bij het afscheid van een stratenmaker.

Van een Fiat 500 of draaiorgel tot een 'straatje'

Sinds de opening van het crematorium is er veel veranderd, waaronder bijvoorbeeld ook de duur van de plechtigheden, herinnert Algemeen Assistent Carla van Duijne zich. “Vroeger duurden de plechtigheden standaard een half uur met daarna een half uur koffiekamer. Nu is dat met vaak een uur voor het afscheid en anderhalf uur condoleance gelukkig wel anders. Een fijne ontwikkeling.”

Ook tijdens de plechtigheid is bijna alles mogelijk. “Als het ook maar enigszins kan, gaan we het regelen. Zo herinner ik mij nog heel goed een zweefvliegtuigje op het terrein en in de aula een Fiat 500, een draaiorgel, een motor en een 'straatje' bij het afscheid van een stratenmaker.”

“Het draait om optimale dienstverlening, meedenken en het zo goed mogelijk ontzorgen van families en hun gasten.”

aan de as van een dierbare een laatste bestemming te geven, zoals bijvoorbeeld in de urnenheuvel of in een urnengraf. Op het gebied van een gedenkmonument kan bijna alles. Ook is het mogelijk om de as te verstrooien op vrijwel het gehele terrein, zelfs op een zondag met een uitgebreide ‘nazit’.

Gedenkboetiek

Wilt u de as van uw dierbare thuis bewaren dan kan dat. Om inspiratie op te doen en te zien wat er mogelijk is om aan de as een laatste bestemming te geven, heeft Crematorium Schagen een online Gedenkboetiek met een groot assortiment zodat nabestaanden in alle rust de voor hen juiste keuzes kunnen maken (zie pagina 33).

De gezinskamer is voor een informeel samenzijn (tot 20 personen) zeer geschikt.

wij ons. Voor, tijdens en na een crematie is daarom bijna alles mogelijk.”

Aangeklede borrel

Ook tijdens de condoleance na afloop van de plechtigheid worden zorgen uit handen genomen vertelt floormanager Deborah Roozendaal. “De tijd van standaard koffie, cake en een broodje ligt ver achter ons. In onze sfeervolle

condoleanceruimten bieden wij onze gasten alles wat zij willen. Van een uitgebreide lunch tot een aangeklede borrel en alles wat daartussen zit.”

Herinneren en herdenken

Om dierbaren blijvend te herinneren bevinden zich rondom het crematorium – in het park tussen de uitgestrekte weilanden – talloze mogelijkheden om

In de buitenruimte kan een afscheid in de buitenlucht worden gehouden. Ook de condoleance kan buiten plaatsvinden.

Herdenken en gedenken is door de jaren enorm veranderd. Waren plechtigheden vroeger sober met alle gasten in het zwart, tegenwoordig vieren we vaker het leven met een persoonlijk afscheid en een (champagne) toast op de overledene. Hoe is de afscheidscultuur in Nederland veranderd en hoe gaat Crematorium Schagen daarmee om?

Cremeren, rituelen en herinneringen

Het park van Schagen biedt ruimte voor urnengraven.

Een afscheid kun je maar één keer organiseren en beleven. Dat is onveranderd. Daarom is het belangrijk om hier goed over na te denken. Een goed afscheid helpt je verder. Vroeger was dat anders. Een uitvaart was een uitvaart, een nagenoeg standaard plechtigheid waar hooguit het persoonlijke woord verschilde van dat van de vorige of de volgende.

Persoonlijke wensen

In de loop der tijd werd een afscheid steeds minder standaard, terwijl nu bijna alles mogelijk is. Dood hoeft niet langer alleen verdriet te betekenen. Mensen durven over een afscheid te praten en hun wensen kenbaar te maken. Soms worden er ballonnen opgelaten, of duiven. Er wordt gezongen of gemusiceerd. Gedanst en geproost op de overledene. Het leven wordt gevierd...

Een afscheid wordt tegenwoordig veel meer in beeld gebracht. Er worden foto's en video's getoond, maar ook gemaakt tijdens de plechtigheid. Tijdens het afscheid kunnen videobeelden online en op afstand via internet worden bekeken door mensen die er niet persoonlijk bij aanwezig kunnen zijn. Na afloop kunnen ze uiteraard ook nog bekeken worden. Als blijvende herinnering aan het afscheid. Crematorium Schagen biedt hiervoor alle mogelijkheden.

Online Gedenkboetiek

Crematorium Schagen heeft een online Gedenkboetiek. Hierin is een groot assortiment aan gedenkobjecten en -sieraden te vinden, zodat nabestaanden in alle rust de voor hen juiste keuze kunnen maken.

Ook muziek speelt bij een afscheid een belangrijke rol. De overledene wordt geëerd, de nabestaanden vinden troost in het uitzoeken en beluisteren van muziek. Elders in dit magazine wordt dieper ingegaan op muziek door de jaren heen, met een top 10 van gedraaide muziek in verschillende periodes.

Gedenken

Een dierbare is weggefallen en laat herinneringen achter. Nabestaanden denken terug, samen of alleen. De manieren waarop we herdenken, zijn heel divers. Na een begrafenis is er een graf. Om dierbaren na een crematie blijvend te herinneren bevinden zich rondom het crematorium – in het park tussen de uitgestrekte weilanden – talloze mogelijkheden om aan de as van een dierbare een laatste bestemming te geven, zoals bijvoorbeeld in de urnenheuvel of in een urnengraf. Monumenten kunnen traditioneel zijn, maar ook meer eigentijds, van een bijzonder materiaal, of naar eigen ontwerp. En behalve graven en monumenten, zijn er ook andere mogelijkheden. Zo kan de as worden verstrooid. Vrijwel het gehele terrein van Crematorium Schagen is strooiveld, maar het kan bijvoorbeeld ook op of boven zee. Het is – met toestemming van de eigenaar van de grond – ook mogelijk om de as zelf te verstrooien op een zoals de wet het noemt 'dierbaar plekje'.

Als nabestaanden dat willen, mogen zij de as ook mee naar huis nemen. Ook kan (een deel van) de as verwerkt worden in bijvoorbeeld een sieraad, een glasobject of ander kunstwerk. Er is heel veel mogelijk.

Rustgevende omgeving die helpt verwerken

In 1968 ontstonden de eerste plannen voor de bouw van een crematorium in Schagen. Een crematorium is een bijzonder gebouw. Ook voor architecten. Dat komt vooral door de uiteenlopende functies die het heeft, want naast de emotie – we nemen er immers afscheid van onze dierbaren – is er ook het technische aspect, omdat de daadwerkelijke crematie er wordt uitgevoerd. Een uitdaging voor architect P.H. Tauber die de verschillende functies in één ontwerp samen bracht.

Andere kijk

Toen in 1972 de eerste paal de grond in ging, werd er behoorlijk anders naar een afscheid in een crematorium gekeken dan nu. Zo lezen we in het toenmalige architectuurblad *Bouw* dat het gebouw werd gekenmerkt 'door een heel eenvoudige weg van de overledene en een zo mild mogelijke begeleiding van de nabestaanden'. Over de aula stond in het blad *Bouw*: 'De plaats van de overledene is in de aula te midden van de nabestaanden. Vermeden is het maken van theatrale effecten.'

In 1968 maakte architect P.H. Tauber de eerste bouwtekeningen.

"Over het gebouw was goed nagedacht", vertelt locatiemanager Dorien de Bruijne. "Het zit slim in elkaar. Eerst werd de vijver gegraven. Vervolgens werd er een soort terp gemaakt waarop het pand kwam. Het gebouw heeft dus twee lagen, terwijl je er maar één ziet." Toen het crematorium in 1973 geopend werd, was het sober maar voldeed het – los van de 'dienstruimtes' zoals ze ge-

noemd werden – met een wachtruimte, een aula en een koffiekamer prima aan de eisen die er toen aan een crematorium werden gesteld.

Verandering

In de loop der jaren is de manier waarop er naar de dood gekeken wordt en hoe we (in een crematorium) afscheid nemen behoorlijk veranderd. "Als je af-

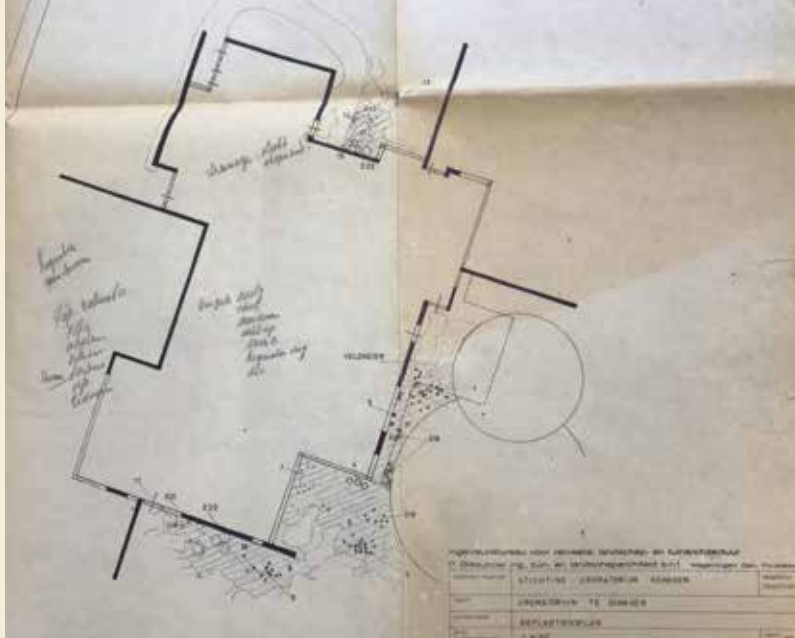
1973

2008

..2022

Landschaps- en tuin-architect P. Blaauboer was verantwoordelijk voor het tuinontwerp.

scheid moet nemen van een dierbare is dat een van de meest ingrijpende en emotionele momenten in je leven", stelt Dorien de Bruijne. "Als team doen wij alles voor de hoogste kwaliteit van dienstverlening. Daarbij is het cruciaal dat wij de families, de nabestaanden en hun gasten die wij mogen ontvangen een rustgevende omgeving bieden die hen helpt bij de verwerking van hun verlies."

"Nabestaanden gaan steeds vaker mee om hun dierbare tot het laatste moment te begeleiden."

Ook wordt er gekeken of het gebouw nog voldoet aan de eisen van de tijd waarbij het natuurlijk vooral belangrijk is een omgeving te bieden die gasten op hun gemak stelt. "Dat families zich thuis voelen", vult Dorien de Bruijne aan. "Daarbij spelen de inrichting, vormgeving, kleuren maar ook het gebruik van bepaalde materialen een bepalende rol. Maar ook moet het gebouw een omgeving zijn waarin het prettig werken is. Voor ons als team, maar zeker ook voor de uitvaartverzorgers met wie wij nauw samenwerken."

Inspelen op ontwikkelingen

"Ook is het belangrijk dat we in het gebouw, waar sinds 2019 ook een rouwkamer is waar de familie afscheid kan nemen, de mogelijkheden bieden en inspelen op ontwikkelingen en veranderende wensen. De manier waarop een afscheid wordt vormgegeven was in de beginjaren anders dan nu. Verliep een crematie vroeger volgens vaste protocollen, tegenwoordig is deze steeds persoonlijker met alle ruimte voor specifieke wensen. Niet alleen tijdens het afscheid maar ook daarna, met de catering tijdens de condoleance. Waar vroeger het aantal aanwezigen in de regel vaak groot was, is er al enige jaren een verschuiving gaande naar een intiemer afscheid in een 'huiselijke' omgeving, bij ons is dat mogelijk in onze sfeervolle gezinskamer. Door corona is die ontwikkeling versneld doorgezet."

Begeleiden tot het laatste moment

"Een andere ontwikkeling waarop we hebben geanticipeerd, is dat nabestaanden de laatste jaren steeds vaker mee gaan naar de crematieruimte om hun dierbare tot het laatste moment te begeleiden. De ruimte waar de oven staat is een technische ruimte waar anders dan bij een open dag geen gasten kwamen. Nu vervult de crematieruimte voor families een heel belangrijke rol."

Toekomst

"Als we kijken naar de inrichting en vormgeving van ons gebouw zijn we nooit klaar", stelt Dorien de Bruijne. "Ontwikkelingen gaan snel en voor ons is het belangrijk om te blijven kijken en luisteren naar veranderende wensen."

Wat zijn de wensen? Waarmee kunnen wij helpen? Op dit moment zijn we druk bezig om samen met architecten en andere specialisten te kijken hoe en op welke manier we het gebouw kunnen aanpassen, renoveren en moderniseren om te voldoen aan de eisen van vandaag. Daarin is in de eerste plaats natuurlijk de rustgevende omgeving en uitstraling belangrijk, maar moet het tegelijkertijd ook een fijne plek zijn om te werken."

"Ontwikkelingen gaan snel en voor ons is het belangrijk om te blijven kijken en luisteren naar veranderende wensen."

Dorien de Bruijne: "Het gebouw zit heel slim in elkaar."

Crematorium
SCHAGEN

Haringhuizerweg 3
1741 NC Schagen
0224 - 213 409
info@schagen-crematorium.nl
www.schagen-crematorium.nl

